

«Η ζωή των γυναικών στην Επανάσταση και τον Αγώνα της
Ανεξαρτησίας: Προτάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης
πολιτιστικών δράσεων και προγραμμάτων»

Ιωάννα Δεκατρή

Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων Γ' ΔΔΕ Αθήνας

MPhil Διδακτική Ιστορίας,

Υπ. Δρ Φιλοσοφικής Σχολής - ΕΚΠΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1821: ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΣΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ:
- *ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821; (ορατότητα/ αορατότητα στις πηγές)*
- *ΠΟΥ ΘΑ ΤΙΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΟΥΜΕ; ΑΠΟ ΠΟΥ ΘΑ ΞΕΚΙΝΗΣΟΥΜΕ; (Σχολικά βιβλία; Διαδίκτυο; Βιβλιοθήκη Σχολείου, Ψηφιοποιημένο υλικό βιβλιοθηκών, ιδρυμάτων, φορέων, Μουσείων, π.χ. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο-Συλλογές, Βιβλιοθήκη της Βουλής, κ.ά)*
- *ΠΟΙΕΣ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΓΝΩΣΤΕΣ, ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥΣ; ΠΟΙΕΣ ΙΣΩΣ ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΠΟΥΘΕΝΑ;*
- *ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΙΣ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ;*

Προτάσεις Θεματικών ....

- **Οι γυναίκες στην οθωμανική Αθήνα** (αντίστοιχα στον οθωμανικό ελλαδικό χώρο) μέσα από τα μάτια των περιηγητών (κείμενα, εικαστικές απεικονίσεις, κ.ά.) [Γυναίκες στην Ήπειρο, στα Επτάνησα στα νησιά των Κυκλάδων, στη Χίο, στη Λέσβο, στη Σμύρνη, στην Κων/πολη, κ.ά.]
- **Καθημερινή ζωή, ήθη, μωσαϊκό πληθυσμών, ενδυμασία, κοινωνικοί ρόλοι, κ.ά.**
- **Γυναίκες στην προετοιμασία της Επανάστασης** [Φαναριώτισσες, αστές, Φιλική Εταιρεία, Φιλόμουσος, Εταιρεία, Παραδουνάβιες ηγεμονίες-αριστοκρατία, λόγιες, συγγραφείς, μεταφράστριες, κ.ά.]
- **Γυναίκες και Εκπαίδευση**
- **Προεπαναστατικά:** Διαφωτισμός, θέσεις Διαφωτιστών(Ρουσσό, /Μοντεσκιέ), Νεοελλ. Διαφωτισμός, Ρήγας, Κοραΐς, Καΐρης- Σχολεία (των «κοινών γραμμάτων», «σπιτικά», «γυναικεία έργα», σε ενοριακούς ναούς κ.ά.) Ευανθία Καΐρη- Νικήρατος, υπό Ελληνίδος τινός – δράμα σε τρεις πράξεις,]
- **Επανάσταση: Συντάγματα**, σχολείο κοριτσιών Φιλόμουσος Εταιρεία 1824, Παρθεναγωγείο Ακρόπολη, 1828 Σχολείο Ευ. Καΐρη
- **Επί Καποδίστρια:** Αλληλοδιδασκτικά σχολεία για αγόρια & κορίτσια
- 1834: δημοτική εκπ/ση υποχρεωτική για αγόρια και κορίτσια

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση

1821_12_4_21

Προτάσεις Θεματικών ....

- **Γυναίκες στον πόλεμο**
- **Γυναίκες στις πολιορκίες: Τριπολιτσά, Μεσολόγγι, Αθήνα**
- **Γυναίκες αιχμάλωτες - σκλάβες - πρόσφυγες**
- **Γυναίκες γνωστές για τη δράση τους στην Επανάσταση**
- **Γυναίκες και Πολιτική Δράση**
- **Γυναίκες μέσα από τις ταινίες του λαϊκού ελληνικού κινηματογράφου για την Επανάσταση του 1821**
- **Οι γυναίκες μετά την Επανάσταση- Περίοδος Καποδίστρια**
- **Ομάδες μαθητών σε ρόλους: Ιστορικών, Κοινωνιολόγων, Δημοσιογράφων, Εικαστικών, Περιηγητών/τριών, Φιλελλήνων/ίδων, Οπλαρχηγών, Προκρίτων, Λογίων, ...**

Προτάσεις δραστηριοτήτων

- Ερευνητικές: Μελέτη με βάση κάποιους άξονες ψηφιοποιημένα αρχεία
- Δημιουργικές: Εικαστικές, αναπαραστατικές, ηχητικές, κ.ά
- Δημιουργική γραφή
- Θεατρικές τεχνικές
- Ρητορικές δράσεις
- Ψηφιακές δράσεις – πλατφόρμες webex/ zoom
- Ψηφιακά δωρεάν – συνεργατικά- εργαλεία
- Padlet, linoit, podcast, βίντεο, animation, comics, blog, canva, googledocs,

Ψηφιακές Πύλες

- Φωτοδεντρο: <https://dschool.edu.gr/>
- Ψηφιακά Σχολικά Βιβλία: <http://ebooks.edu.gr/ebooks/>
- Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα: <https://www.greek-language.gr/digitalResources/>
- ΝΕ Λογοτεχνία: Εικονική περιήγηση της λογοτεχνίας στον ιστορικό χρόνο. Ιστορία και Νεοελληνική Λογοτεχνία: https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/index.html
- Πρόσωπα και Θέματα της ΝΕ Λογοτεχνίας: https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html#
- [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Νεοελληνικών Σπουδών Ανέμη](#)

Ψηφιακές πηγές – Αποθετήρια 1821

- [Βιβλιοθήκη της Βουλής: Ψηφιακή Βιβλιοθήκη/ 1821](#) : Συγκέντρωση ποικίλων τεκμηρίων, σπάνιων, πολύτιμων και σημαντικών, που αφορούν το 1821
- [1821-2021](#) Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία
- [1821](#) και [Επανάσταση 21](#) Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών – Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
- [1821](#) Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο
- [1821-2021 Past Forward](#) Ίδρυμα Ωνάση-Στέγη
- [1821-2021 200 χρόνια Εθνεγερσίας](#) Εκκλησία της Ελλάδος
- [Ελλάδα 2021](#)
- [Επανάσταση 1821](#) Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας
- [ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ '21](#) Εθνικό Ιστορικό Μουσείο
- [Επανάσταση του 1821](#) Εθνικό Ευρετήριο Αρχείων - Γενικά Αρχεία του Κράτους

Ψηφιακές πηγές – Αποθετήρια 1821

- **Μορφές και γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης 1821-1829** Μουσείο Μπενάκη
- **ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ [γ]ραμμένα, έν πανίον. 1821-2021**, Λύκειο Ελληνίδων
- **Πρωτοβουλία 1821-2021** συνεργασία κοινωφελών, πολιτιστικών και επιστημονικών **ιδρυμάτων** της χώρας και της Εθνικής Τράπεζας
- **Πρωτοβουλία 1821-2021** Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη
- Ημερίδα: <http://www.laskaridisfoundation.org/imerida-1821-gnorimia-me-ta-fysika-kai-psi/>
- <https://el.travelogues.gr/> Με το βλέμμα των περιηγητών: Τόποι μνημεία, άνθρωποι (15^ο -20οαι.)
- **Τόποι μνήμης για την Ελληνική Επανάσταση, 19ος -20ος αιώνας** Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας (ΚΕΝΙ), του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σε συνεργασία με το Ίδρυμα της Βουλής για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία
- **το Τυποσκόπιο του 1821** ομάδα του Εργαστηρίου Πολιτικής Επικοινωνίας και Μέσων Πληροφόρησης, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης - ΕΚΠΑ
- **Ψηφιακό Αρχείο 1821** Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες
- **La Grèce par amour — 1821-2021** Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση

1821_12_4_21

Που ψάχνουμε...

Έργα "ξένων"
Περιηγητών
Φιλελλήνων

ξένων στρατιωτικών, μελών
διπλωματικών αποστολών

Απομνημονεύματα

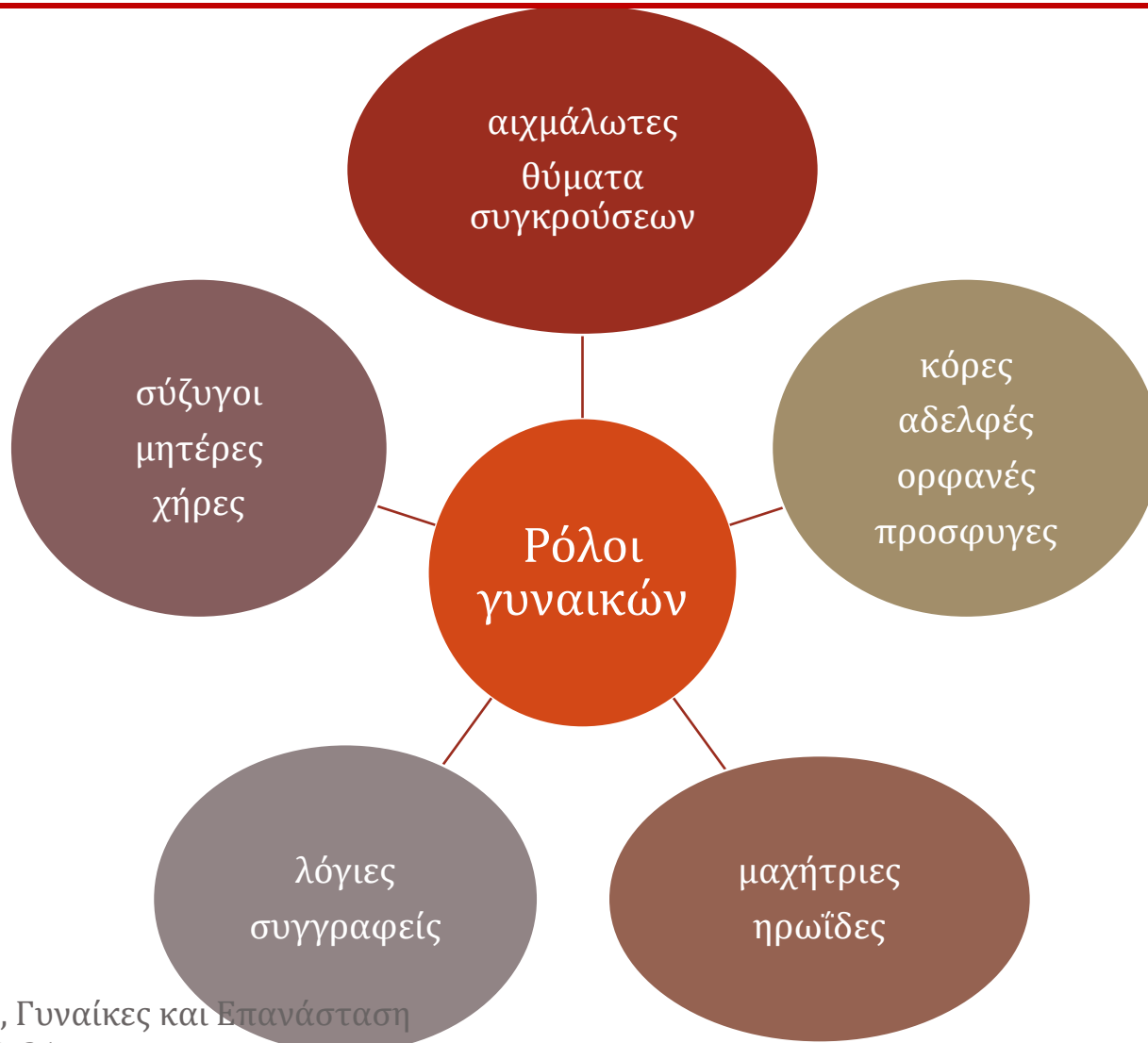
Εικαστικές απεικονίσεις

Δημόσια έγγραφα,
υπομνήματα, εκκλήσεις προς
την Πολιτεία

ΑΘΕΑΤΕΣ στις ιστορίες της
Επανάστασης 19ου αι.

Η Εφημερίς των Κυριών

Γυναίκες...

Εισαγωγικό Σημείωμα

- Η θέαση των γυναικών, ο τρόπος ζωής τους, οι ασχολίες και οι συμπεριφορές, η εκπαίδευση, η ενδυμασία, οι απλές καθημερινές κοινωνικές εκδηλώσεις και ενίοτε η πολεμική τους δράση, αποτυπώνονται στις αφηγήσεις ή απεικονίσεις των περιηγητών.
- Κυρίως έρχονται σε επικοινωνία με γυναίκες ανώτερων κοινωνικών τάξεων στις οποίες αναζητούν και συχνά αναγνωρίζουν κάλλος αρχαιοελληνικών καταβολών και αρετές αρμόζουσες σε γυναίκες του 19^{ου} αι.
- «Αντίθετα, οι γυναίκες των λαϊκών τάξεων, εμφανίζονται ως ομαδικές παρουσίες σε δραστηριότητες της καθημερινότητας για να συνδεθούν με έθιμα που θεωρούνται γραφικά ή ασυνήθιστα. Η πλειονότητα του γυναικείου, αγροτικού πληθυσμού είναι αθέατη και η περιγραφή της φτώχειας σχεδόν ολοκληρωτικά απύσχα»

Λάζου, Β. (2021). 1821- Γυναίκες και Επανάσταση. Αθήνα: Διόπτρα, σ. 27.

Άποψη του Παρθενώνα από τα Προπύλαια. Edward Dodwell, Λονδίνο, 1821.

"View of Parthenon from the Propylaea". Στο έδαφος διακρίνεται καθισμένος ο διοικητής του φρουρίου της Ακρόπολης των Αθηνών (Αντωνίου Γεννάδου). Ακουατίνα από το λεύκωμα "Views in Greece" του Edward Dodwell, Λονδίνο, 1821.

"Bazar of Athens". Η αγορά των Αθηνών κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ακουατίνα από το λεύκωμα "Views in Greece" του **Edward Dodwell, Λονδίνο, 1821.**

Ιστορία, Γεωγραφία και Επανάσταση
Αριθμός Ταυτότητας : 1427512- ΕΙΜ
1821_12_4_21

Εθνικό Ιστορικό Μουσείο

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Οι γυναίκες στην οθωμανική Αθήνα

Τίτλος: Αθηναία με καθημερινή ενδυμασία. 1813

Έκδοση: CLARKE, Edward Daniel. *Travels in various countries of Europe Asia and Africa. Part the Second Greece Egypt and the Holy Land*, Λονδίνο, R. Watts for T. Cadell and W. Davies, MDCCCXIII [=1813].

Ελληνική Βιβλιοθήκη - Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ονάσης

<https://el.travelogues.gr/item.php?view=36600>

Τίτλος: Αθήνα. Σκηνή σε κεντρική βρύση.

Έκδοση: PEYTIER, Eugène. *Liberated Greece and the Morea Scientific Expedition. The Peytier Album* in the Stephen Vagliano Collection, Αθήνα, National Bank of Greece, 1971.

<https://el.travelogues.gr/item.php?view=38725>

41
Ι. Δεκατρή, *Γυναίκες και Επανάσταση*
1821_12_4_21

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Γυναίκες στην προετοιμασία της Επανάστασης

- Φαναριώτισσες
- Αρχόντισσες Παρίστριων Ηγεμονιών
- Αριστοκράτισσες
- Λόγιες
- Αστές
- Φιλική Εταιρεία
- Φιλόμουςος Εταιρεία
- Φιλολογικά Σαλόνια
- **Ελισάβετ Υψηλάντη** : ήταν Ελληνίδα αριστοκράτισσα και σπουδαία μορφή κατά την προεπαναστατική περίοδο του 1821, η δεύτερη σύζυγος του Ηγεμόνα της Μολδοβλαχίας Κωνσταντίνου Υψηλάντη.
- "**Πρωτομάννα των Φιλικών**": κατά τα χρόνια της προετοιμασίας της Επανάστασης, η Ελισάβετ στάθηκε η μορφή που οργάνωσε τις προκαταρτικές συναντήσεις προσωπικοτήτων της εποχής στα σαλόνια της, με το πρόσημα φιλολογικών συναντήσεων, οι οποίες οδήγησαν τελικά στη σύσταση της Φιλικής Εταιρείας, της οποίας η ίδια υπήρξε ένα από τα πρώτα γυναικεία μέλη της. Μετά τον χαμό του συζύγου της το 1816 και τη δήμευση της περιουσίας της Οικογένειας Υψηλάντη από τον Σουλτάνο, η Ελισάβετ υπήρξε από τους μεγαλύτερους χορηγούς του Αγώνα στον οποίο προσέφερε το υπόλοιπο της περιουσίας της. Το αποτέλεσμα ήταν να περιέλθει σε μεγάλη ένδεια, παρ' όλες ωστόσο τις στέρσεις, συνέχισε να στηρίζει το όραμα της εθνικής απελευθέρωσης με κάθε τρόπο. Πέθανε στην Οδησό πλήρης ημερών, στις 2 Οκτωβρίου 1866.

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση

1821_12_4_21

"QUETE POUR
LES GRECS".

"Έρανος υπέρ
των Ελλήνων".

Πιάτο με
φιλελληνική
παράσταση του
Charles-Henri
Loeillot-Hartwig,
κατασκευασμέν
ο από το
εργοστάσιο
Montereau,
Γαλλία, [1826-
1833].

Αριθμός

Ταυτότητας :

7083- EIM

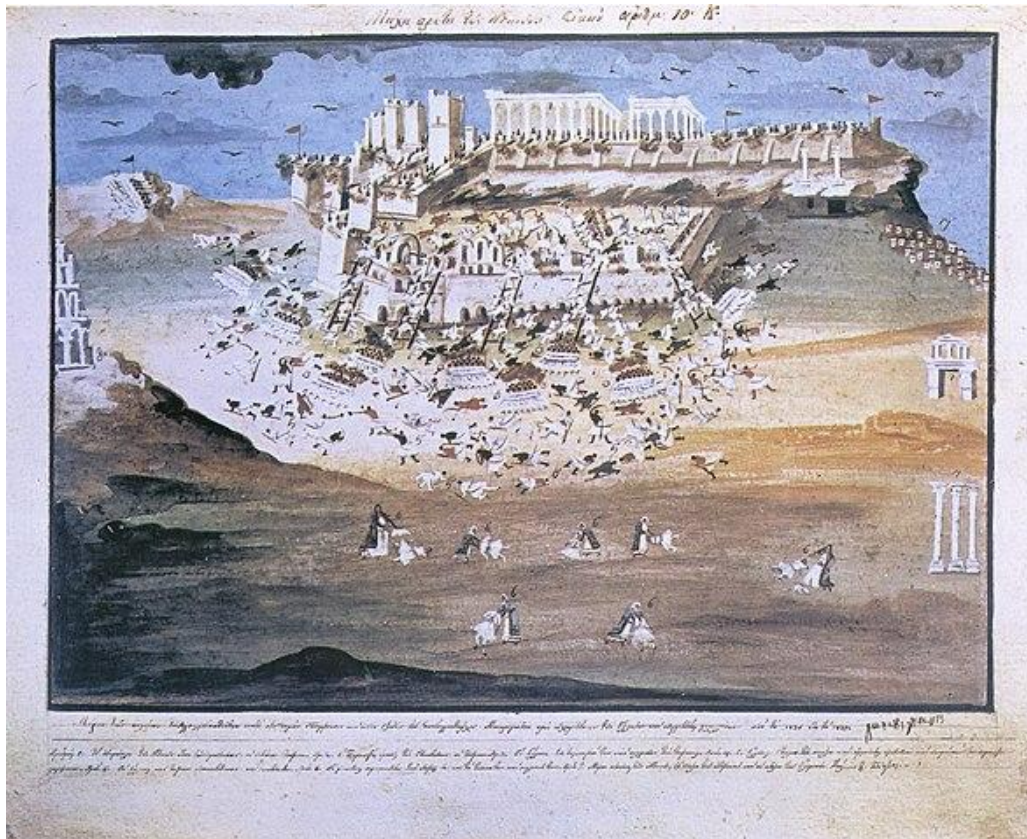
ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

Γυναίκες στον πόλεμο

«Συμποδῖται! Το κοινόν πάντως όφελος είναι να ανακτήσωμεν την παιρίδα μας και διά να την ανακτήσωμεν πρέπει να ποδεμήσωμεν όδοι, και άνδρες και γυναίκες, και νέοι και γέροντες, όδοι πρέπει να δράξωμεν τα όπλα, διά να συνιεδέσωμεν εις τον κοινόν αγύνα. Και ανιαί αι γυναίκες μας πρέπει να δράμουν μεθ' ημῶν εις τον πόδεμον, να συμποδεμήσουν υπό τον προμαχίνα των σπηθῶν μας. Και τότε βέβαια θα νικήσωμεν».

Διακήρυξις, ο πρόεδρος της Εθνικής των Ελλήνων συνελεύσεως
Α΄ Εθνοσυνέλευση Επιδαύρου

Μάχη Πρώτη των Αθηνών , 25 Απριλίου - 20 Ιουλίου 1821

Επανάσταση του 1821 Πίνακας του Παναγιώτη Ζωγράφου με την καθοδήγηση του Μακρυγιάννη.

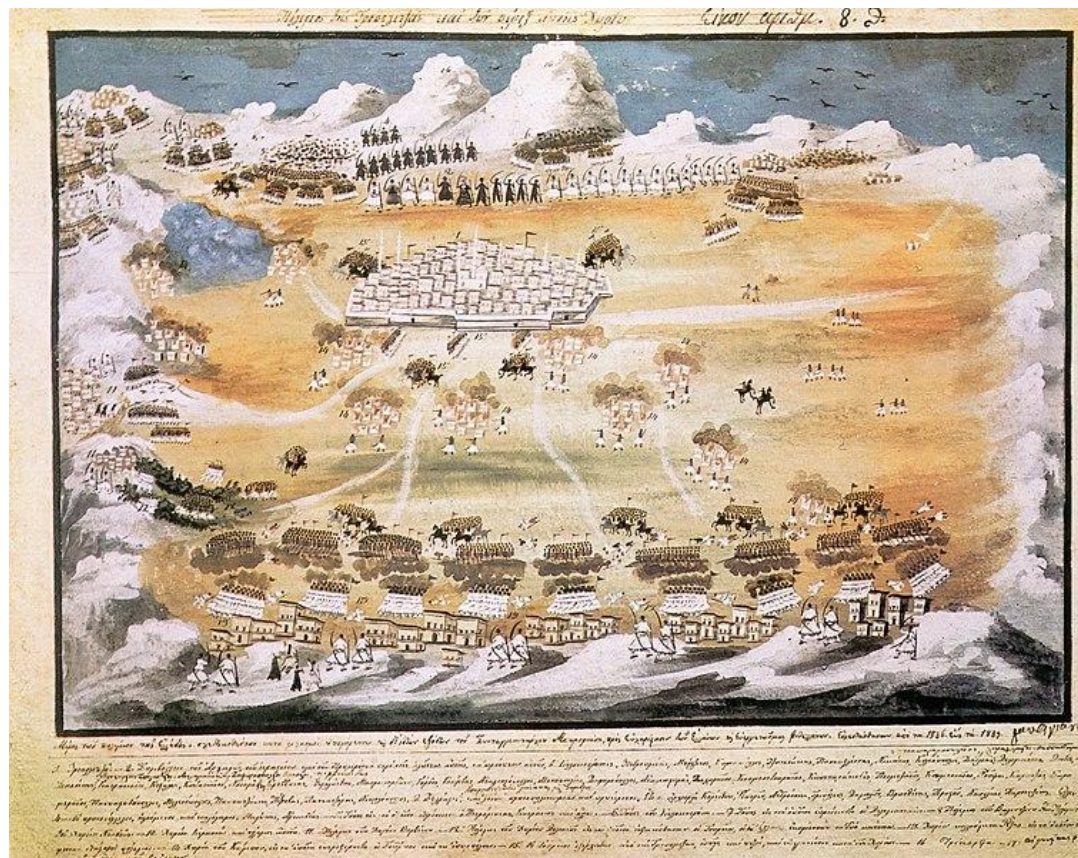
1. Η Ακρόπολις των Αθηνών, όπου την εκρατούσαν οι εντόπιοι Τούρκοι. -
2. Ο Σαρπετζές, ομοίως τον εκρατούσαν οι Τούρκοι. -
3. Οι Έλληνες εις τα ταμπούρια των και πολέμουν τους Τούρκους. -
4. Οι Έλληνες έβαλαν τας σκάλας και ορμώντες εμβήκαν και εκυρίευσαν τον Σερπετζέν λεγόμενον. -
5. Οι Έλληνες και οι Τούρκοι ανακατώθησαν και σκοτώνονται.
6. **Αι γυναίκες περιποιούνται τους άνδρας των και τα τέκνα των και συγγενείς των.**
7. Μέρος των οικιών των Αθηνών, η Πύλη του Ανδριανού και αι στήλαι του Ολυμπίου Διός. -
8. Το Σέντζος.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zografos-Makriyannis_10_First_battle_of_Athens.jpg

Ι. Δεκατρη, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

Πόλεμος της Τριπολιτζάς και των περι αυτής Χωρίων (Μακρυγιάννη /Π. Ζωγράφου)

I. Δεκατρή,
Γυναίκες και
Επανάσταση
1821_12_4_21

**Αναφορά στην παρουσία Μπουμπουλίνας και σε
γυναίκες φέρουν νερό των πολεμιστών Ελλήνων,
[https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Zografos-
Makriyannis_08_The_battle_of_Tripoli.jpg](https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Zografos-Makriyannis_08_The_battle_of_Tripoli.jpg)**

Η Άλωση της Τριπολιτσάς, 23/9/1821

- Οι Τούρκοι προσπάθησαν ν' αντισταθούν αλλά μάταια. Μερικοί κλείστηκαν στην Μεγάλη Τάπια, την ακρόπολη δηλαδή, άλλοι στο τουρκικό σχολείο και πολλοί οχυρώθηκαν στα σπίτια τους. Ελάχιστοι παραδόθηκαν. Οι περισσότεροι σκοτώθηκαν ή «εκάησαν μέσα εις αυτά με της φαμίλιας των παρά να παραδοθούν εις τους δούλους των». Ο Δελήμπασης (αρχηγός του ιππικού) του Χουρσίτ έβαλε φωτιά στο σαράι για να κάψει τα χαρέμια αλλά οι Έλληνες πρόλαβαν να σβήσουν την φωτιά και οι γυναίκες των πασάδων παραδόθηκαν στην φύλαξη του Πετρόμπεη. Όλοι οι Τούρκοι αρχηγοί αιχμαλωτίστηκαν. Αλλά το πλήθος των Τούρκων έμελλε να σφαγεί ανηλέητα.
- «**Γυναίκες...νεανίδες...βρέφη...νέοι, γέροντες, άντρες, ανάμικτοι κατέκειντο θέαμα βαρυπενθές, και οιονεί διεμαρτύροντο κατά της διαιρούσης την ανθρωπότητα πολιτικής τυραννίας και θρησκευτικής ετεροδοξίας.** (Φιλήκου) ή, Γυναίκες και Επανάσταση
- «Ήτον ημέρα καταστροφής, πυρκαϊάς, λεηλασίας και αίματος. **Άνδρες, γυναίκες, παιδιά, όλοι απέθνησκαν.....**η δε δίψα της εκδικήσεως κατεσίγαζε την φωνήν της φύσεως. Εν ταις οδοίς, εν ταις πλατείαις, παντού δεν ηκούοντο ειμή μαχαιροκτυπήματα, πυροβολισμοί, πάταγοι κατεδαφιζομένων οικιών εν μέσω φλογών, φρυάγματα οργής και γόοι θανάτου• εστρώθη το έδαφος πτωμάτων.....**εφάινοντο δε οι Έλληνες ως θέλοντες να εκδικηθώσιν εν μια ημέρα αδικήματα τεσσάρων αιώνων.** Οι δε εν Τριπολιτσά Εβραίοι.....όλοι κατεστράφησαν». (**Τρικούπης**)
- Και οι αυτόπτες. **Κολοκοτρώνης** : «Το άλογό μου από τα τείχη έως τα σαράγια δεν επάτησε γη...Το ασκέρι όπου ήτον μέσα, το ελληνικό, έκοβε και εσκοτώνε, από Παρασκευή έως Κυριακή, γυναίκες, παιδιά και άντρες, **τριάνταδύο χιλιάδες...**

2^η πολιορκία της Ακρόπολης: 3 Αυγούστου 1826 - 25 Μαΐου 1827

Έκβαση: Παράδοση Ακρόπολης στους Τούρκους

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

Είδος πηγής: Λιθογραφία σε χαρτί, 26x31,8 εκ.
Συγγραφέας/Δημιουργός πηγής: Krazeisen Karl
Χρόνος δημιουργίας πηγής: 1828

Είδος πηγής: Λάδι σε μουσαμά 40 x 27,5 εκ.
Δημιουργός πηγής: Gosse NicolasLouisFrancois
Χρόνος δημιουργίας πηγής: 1827

"Le depart du Grec".
"Η αναχώρηση του
Έλληνα". Πιάτο με
φιλελληνική
παράσταση του
Charles-Henri
Loeillot-Hartwig,
κατασκευασμένο
από το εργοστάσιο
Valentin της
Τουλούζης, Γαλλία,
[1826-1830].

**Αριθμός
Ταυτότητας :**
15432-

<https://www.nhmuseum.gr/>

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

"Jeune Grecque combattant un Pacha". "Νεαρή Ελληνίδα μάχεται έναν πασά". Πιάτο με φιλελληνική παράσταση του Charles-Henri Loeillot-Hartwig, κατασκευασμένο από το εργοστάσιο Choisy, Γαλλία, [1826-1830].
Αριθμός Ταυτότητας : 15453-.

<https://www.nhmuseum.gr/>

**"LES FEMMES DE
MISSOLOGHI A LA
BRECHE". "Οι
γυναίκες του
Μεσολογγίου στη
μάχη".**

Πιάτο με
φιλελληνική
παράσταση του
Charles-Henri
Loeillot-Hartwig,
κατασκευασμένο
από το εργοστάσιο
Montereau, Γαλλία,
[1826-1833].

<https://www.nhmuseum.gr>

**Αριθμός
Ταυτότητας :
15458-**

"Les Grecs recevant la benediction a Missolonghi".
"Ευλόγηση Ελλήνων στο Μεσολόγγι".
Πιάτο με φιλελληνική παράσταση του Charles-Henri Loeillot-Hartwig, κατασκευασμένο από το εργοστάσιο Montereau, Γαλλία, [1826-1833].

**Αριθμός
Ταυτότητας :
13117-. EIM**

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

"Mort d' un Grec".

"Θάνατος ενός Έλληνα". Πιάτο με φιλελληνική παράσταση του Charles-Henri Loeillot-Hartwig, κατασκευασμένο από το εργοστάσιο Societe Fouque-Arnoux, Γαλλία, [1826 -1830].

Αριθμός Ταυτότητας : 15462-

<https://www.nhmuseum.gr/>

Ary Scheffer - Η αριστερά της φρουράς του Μεσολογγίου, <http://texni-zoi.blogspot.com/2020/03/>

Βρυζάκης - Η έξοδος του Μεσολογγίου, <http://texni-zoi.blogspot.com/2020/03/>
Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

Φιλελληνική παράσταση και θέμα την καταστροφή των Ψαρών. Πίνακας των αρχών του 19ου αιώνα, της Suzanne Elisabeth Eynard (1775-1844).

Το νησί των Ψαρών καταφεύγει στην αγκαλιά της μητέρας Ελλάδας, η οποία στρέφει ικετικά το βλέμμα στον ουρανό. Στο βάθος εκτυλίσσεται σκηνή από την καταστροφή. Η Ευρώπη συνάντησε στην Χίο και τα Ψαρά την λυρική Ελλάδα. Αργότερα στο Μεσολόγγι συνάντησε και την επική Ελλάδα, που πυροδότησε το δεύτερο φιλελληνικό κίνημα. Η Eynard ήταν νύφη του μεγάλου Ελβετού φιλέλληνα Jean Gabriel Eynard (σύζυγος του αδελφού του Jacques).

<https://www.eefshp.org/>

1. Δεκάτη, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

Γυναίκες αιχμάλωτες/ σκλάβες

«Η καταισιροφή και οι φλόγες της Κυδωνίας, η απάνθρωπη και βάρβαρη οφαγή των Χιωτών, η απρόσμενη αιχμαλωσία της Κρήτης, της Κάσου, και της Εύβοιας, η ξαφνική καταισιροφή των Ψαριών, οι εμπρησμοί διαφόρων χωριών και πόδεων της Ελλάδος, η υποδούλωση των κατοίκων της και τα δύσωνα θύματα όδων αυτών των συμφορών παραμένουν ζωντανά μέσα στο μυαλό μας. Σχεδόν όδες μας έχουμε δει μητέρες να πεθαίνουν στην αγκαλιά της κόρης τους, κόρες ν' αφήνουν τον τελευταίο τους ανασιναγγιό κονιά στους ειοιμοθάνατους γονείς τους, βρέφη να κρέμονται ακόμα απ' το στήθος των άμικτων μανάδων τους. Γύμνια, πείνα, κρύο, και θάνατος [...]. Ποιός από εμάς έχουμε χάσει τους αδελφούς μας, τις αδελφές μας. Άδδες μείναμε ορφανές, στερημένες από κάθε καταφύγιο [...] οι συμπαιριώτισές μας προτιμούν να πέσουν στα βάρη της αβύσσου, να ριχτούν μέσα στις φλόγες, να γίνουν θηράματα άγριων ζώων, να υποσιούν την πείνα, την έρημο, τις σπηλιές, παρά να ανιμειωπίσουν ξανά την απάνθρωπη δουδεία των Τούρκων [...]. Ενδεχομένως, δεν θα ζήσουμε να δούμε τη δαμπερή και ένδοξη μέρα που η χώρα μας θα αποδαιμβάνει την Εδευθερία και την Ανεξαρτισία της, αλλό, παρά τα βάσανα που έχουμε υποσιεί, θα ξεμυχήσουμε ικανοποιημένες με την σκέψη ότι πεθαίνουμε για την παριίδα μας, εδευθερες Εδδθνίδες και όχι για σκλάβες των βάρβαρων τυράννων [...].»

Επιστολή προς Φιλελλνίδες του Φύλου τους
στην Υπόλοιπη Ευρώπη που έχουν κλάψει
για τη Δυστυχία τους (5 Αυγούστου 1825)¹

"Les Turcs
emmenant les
femmes et les
enfants grecs".

**"Τούρκοι
αρπάζουν
Ελληνίδες και
Ελληνόπουλα".**

Πιάτο με
φιλελληνική
παράσταση του
Charles-Henri
Loeillot-Hartwig,
κατασκευασμένο
από το εργοστάσιο
Montereau, Γαλλία,
[1826 -1833].

**Αριθμός
Ταυτότητας :
11414-. EIM**

**"Jeune Grecque
sauvee de l'
esclavage des
Turcs". "Νεαρή
Ελληνίδα
ελευθερώνεται από
τη σκλαβιά". Πιάτο
με φιλελληνική
παράσταση του
Charles-Henri
Loeillot-Hartwig,
κατασκευασμένο από
το εργοστάσιο
Choisy, Γαλλία, [1826
-1830].**

Αριθμός

Ταυτότητας :

15454-

**[https://www.nhmus
eum.gr/](https://www.nhmus
eum.gr/)**

Σκλαβοπάζαρο, 1836, V. Delacroix, Λάδι σε μουσαμά, 61 X 51 εκ., Ενυπόγραφο, κάτω δεξιά: "V. Delacroix, 1836", Συλλογή Μιχάλη και Δήμητρας Βαρκαράκη

«Η Γυναίκα στην Επανάσταση του 1821»

Στο Ίδρυμα Θεοχαράκη από τις 23 Μαρτίου

<https://www.naftemporiki.gr/story/1703721/i-gunaika-stin-epanastasi-tou-1821>

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση 1821_12_4_21

Γυναίκες Πρόσφυγες

Jean M. Mercier, Μεσολογγίτες πρόσφυγες, <http://texni-zoi.blogspot.com/2020/03/>
Γ. Δεκάτρη, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

Charles Lock Eastlake -
Έλληνες πρόσφυγες
(1833)

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

Cherubino Cornienti - I Profughi di Parga

Γαλλικό επιτραπέζιο
ρολόι με εκκρεμές από
επιχρυσωμένο μπρούντζο.
Είναι διακοσμημένο με
φιλελληνική γλυπτή
**παράσταση του ζεύγους
των Ελλήνων
προσφύγων**, θέμα
επαναλαμβανόμενο στα
επιτραπέζια ρολόγια, α
μισό του 19ου αιώνα.

Αριθμός Ταυτότητας :
8074-
[https://www.nhmuseum
.gr/](https://www.nhmuseum.gr/)

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

"Un Hellene au
tombeau de son ami".

**"Έλληνας στον
τάφο του φίλου
του"**. Πιάτο με
φιλελληνική
παράσταση του
Charles-Henri
Loeillot-Hartwig,
κατασκευασμένο
από το εργοστάσιο
Choisy, Γαλλία,
[1826-1830].

**Αριθμός
Ταυτότητας :
11426-. EIM**

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

Γυναίκες γνωστές για τη δράση τους στην Επανάσταση

- **Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα :** Ηρωικό πρότυπο ατρόμητης και ανεξάρτητης αγωνίστριας, με χαρακτήρα «ανοικτόν, άπλαστον, ορμητικόν και δεσποτικόν..»

- **Μαντώ Μαυρογένους :** Ρομαντικό πρότυπο Ελληνίδας αγωνίστριας
- «Η πατρίς μοι χρεωστεί πολλά δικαιώματα, τα οποία υστερούμαι ούσα γυνή»
- «η γραμματεία μ'εθεώρησεν ως χήραν ή ως απόμαχον, αλλά [...] ούτε απόμαχος ήμουν ποτέ, αλλά ούτε υπανδρευμένη δια [...] να καταστώ χήρα. [...] ως σαν να ήσαν άλλης φύσεως αι προς την πατρίδα εκδουλεύσεις μου από τας εκδουλεύσεις των άλλων αξιωματικών και ως το έθνος εις τας προκηρύξεις και τα θεσπίσματα αυτού να έκαμε ποτέ διάκρισιν μεταξύ των ανδρών και των γυναικών των στρατιωτικώς υπηρετησάντων την πατρίδα ή άλλως θυσιασθέντες υπέρ αυτής» (1840)
- Λάζου, Β. (2021). 1821-Γυναίκες και Επανάσταση. Αθήνα: Διόπτρα, 172

Οι Γυναίκες της Επανάστασης μέσα από τον λαϊκό κινηματογράφο

<https://www.maxmag.gr/cinema/25-tainies-gia-tin-25i-martioy/>

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21

Σας ευχαριστώ ...

Ι. Δεκατρή, Γυναίκες και Επανάσταση
1821_12_4_21